

3. Questions and Answers on issues about the digital copyright directive // Офіційний сайт Європейського парламенту // News. European Parliament : офіц. сайт. 27.03.2019. URL: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190111IPR23225/questions-and-answers-on-issues-about-the-digital-copyright-directive> (дата звернення: 12.04.2019).

Одержано 07.04.2019

УДК 347.615

Денис Олександрович ТОРЯНИК,

студент факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ВРЕГУЛЮВАННЯ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЩОДО УТРИМАННЯ БАТЬКАМИ СВОЇХ ДІТЕЙ

Стаття 180 Сімейного кодексу України відображає положення ст. 51 Конституції України [1], що зобов'язує батьків утримувати своїх неповнолітніх дітей. Батьки зобов'язані утримувати своїх дітей до досягнення ними повноліття навіть у тому разі, якщо неповнолітня дитина одружилася до досягнення шлюбного віку, зазначеного в ч. 2 ст. 23 СК. У випадках, передбачених ст. 198, 199 СК, батьки зобов'язані утримувати своїх повнолітніх дочку, сина (якщо повнолітні дочка, син є непрацездатними і потребують матеріальній допомозі, а також у тому разі, якщо повнолітні дочка, син продовжують навчання й у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги) за умови, що батьки можуть надавати матеріальну допомогу [2].

Дана норма є імперативною, виходячи з положень Конституції України і СК та відповідає принципам, які передбачені Конвенцією про права дитини від 20 листопада 1989 р., ратифікованій Верховною Радою України 27 вересня 1991 р. Відповідно до змісту статей конвенції, дитина має право на захист не тільки в національних рамках, а і на міжнародному рівні.

Законодавством України передбачені відповідні санкції за порушення батьками даних аліментних зобов'язань, оскільки батьки несуть основну відповідальність за виховання і розвиток дитини, найкращі інтереси якої повинні бути предметом основної турботи батьків. Так, при ухиленні батьків від обов'язків щодо утримання дітей аліменти можуть бути стягнуті за рішенням суду, а при злісному ухиленні від сплати аліментів батьки можуть притягуватися до кримінальної відповідальності на підставі ст. 164 КК України.

Проблема регулювання аліментних зобов'язань батьків щодо утримання своїх дітей активно обговорюється як вітчизняними, так і зарубіжними ученими – В. К. Антошкіна, Є. М. Ворожейкін, А. О. Іванов, І. Грішина, Л. Є. Гузь, О. В. Дзера, Н. Єршова, І. В. Жилінкова, Л. В. Красицька, З. В. Ромовська, В. О. Рясенцев, С. Я. Фурса, Е. І. Фурса, Е. О. Чефранова, Ю. С. Червоний та ін.).

Відповідно до ч. 1 ст. 196 СК України розмір неустойки (пені) становить один відсоток від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення. Треба зазначити, що таке визначення порядку обрахування неустойки призводить до різного тлумачення і, як наслідок, до неоднакового застосування судами цієї норми.

Так, З. В. Ромовська стверджує, що визначений розмір пені – 1 % за кожен день прострочення – є дієвим стимулом належного виконання обов'язку, проте визначення судами розміру неустойки виявилось проблематичним. З. В. Ромовська обмежує строк нарахування пені місяцем, за який треба було сплатити аліменти. Така позиція є досить спірною, зважаючи, що ст. 196 СК України не передбачається будь-яких обмежень у часі щодо нарахування пені, а навпаки, зазначається, що пеня стягується «за кожен день прострочення» до повної сплати боргу [3].

Л. Є. Гузь та А. В. Гузь наголошують, що визначений розмір пені 1 % за кожний день прострочення аліментів за кожний місяць буде становити 30 % суми несплачених аліментів (30 днів x 1 %) [4].

Л. В. Красицька зазначає, що до питання порядку обчислення розміру неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів слід підходити з урахуванням визначення пені в ч. 3 ст. 549 ЦК України та вказує, що сума несвоєчасно виконаного аліментного зобов'язання визначається відповідно на 1 число місяця, який слідує за місяцем, коли необхідно було сплатити аліменти [5].

Проаналізувавши судову практику, можна зробити висновок, що в правозастосовній діяльності найчастіше застосовують два способи (дві методики) розрахунку неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів.

1) неустойка нараховується на всю суму несплачених аліментів (заборгованості) за кожен день прострочення її несплати, при цьому нарахування не обмежуються лише тим місяцем, протягом якого не проводилось стягнення [7].

Тобто неустойка (пеня) за один місяць рахується шляхом помноження заборгованості за аліментами за місяць на 1 % пені і на кількість днів, що вираховується з дня, з якого не сплачуються аліменти, до дня погашення відповідної заборгованості платником аліментів або до дня пред'явлення позову одержувачем аліментів про стягнення неустойки (пені). А загальна сума неустойки (пені) визначається шляхом додавання нарахованої пені за кожен із прострочених платежів (за кожен місяць);

2) пеня нараховується не на всю суму заборгованості, а її нарахування обмежується лише сумою несплачених аліментів за той місяць, у якому не проводилось стягнення аліментів. При цьому сума заборгованості за аліментами за попередні місяці не додається до заборгованості за наступні місяці, а кількість днів прострочення обчислюється, виходячи з того місяця, в якому аліменти не сплачувались [6].

Слід звернути, що Сімейний кодекс України передбачає можливість врегулювання аліментних зобов'язань батьків з утримання своїх дітей за

допомогою укладання між сторонами договору ч. 2 ст. 7 СК України. Договір повинен бути укладений у письмовій формі й бути засвідчений нотаріально. Умови договору, порядок його укладання, внесення в нього змін, порядок припинення повинні відповідати загальним вимогам про договори, які передбачені Цивільним кодексом (ст. 203). При недотриманні зазначених вимог договір у судовому порядку може бути визнаний недійсним. Договір про сплату аліментів на дитину може бути укладений між батьками як у період їх перебування в шлюбі, так і після його розірвання, а також між батьками, які не перебувають у шлюбі, якщо ці особи зареєстровані як батьки дитини. Такий договір подається до суду разом із заявою про розірвання шлюбу в разі подачі подружжям, які мають дітей, сумісної заяви в суд про розірвання шлюбу (ст. 109 СК).

Оскільки, відповідно до СК, неустойка не сплачується, якщо платник, зобов'язаний її сплачувати за рішенням суду, є неповнолітнім, то, на нашу думку, застосовуючи принцип аналогії закону, у договорі також не можна зазначати застосування цієї санкції, якщо зобов'язаною стороною є неповнолітня особа.

У той же час слід наголосити, що, як свідчить судова практика, саме визначення доходів потенційного платника аліментів є чи не найбільшою проблемою для позивача та суду.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України : закон України від 10.01.2002 № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 180.
3. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : наук.-практ. комент. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Правова єдність, 2009. 432 с.
4. Гузь Л. Є., Гузь А. В. Судово-практичний коментар до сімейного кодексу України : навч. посіб. Харків : Фактор, 2011. 576 с.
5. Красицька Л. В. Стягнення неустойки як спосіб захисту права дитини на утримання. *Право та управління*. 2012. № 1. С. 317–331.
6. Рішення Ленінського районного суду м. Донецька від 13 верес. 2013 р. : справа № 260/2751/13-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33571644>; Ухвала Вищого спеціалізованого суду України від 11 трав. 2012 р. : справа № 6-972св12 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/24981905> (дата звернення: 04.04.2019).
7. Рішення Пролетарського районного суду м. Донецька від 4 берез. 2014 р. : справа № 262/8602/13-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37456848>; Ухвала Верховного Суду України від 10 черв. 2009 р. : справа № 6-22289св08 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/4058501> (дата звернення: 04.04.2019).

Одержано 07.04.2019